حوکمی ئەو سەرۆکەی حوکم ئەکات بە جگە لەوەی اللە دایبەزاندوە لە تشریع عامی وەڵاتدا

ڕاڤەکردنی

مامۆستا ئیسماعیل سوسەیی

ڕیکخستنی باوکی سفیان

حوكمی ئەو سەروکی حوکم ئەکات بە جگە لەوەی الله دایبەزاندوە لە تشریع عامی وەڵاتدا

ڕاڤەکردنی

ماموستا ئیسماعیل سوسەیی

ڕیکخستنی باوکی سفیان

بسم الله الرحمن الرحيم

– پێشەکی –

إِنَّ الْحَمْدَ لِلهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِىَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ} (آل عمران:102) {يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا} (النساء:1) {يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيدًا ۝ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا} (الأحزاب: 70، 71) أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وآله وسلم، وَشَرَّ الأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ، وَكُلَّ ضَلاَلَةٍ فِى النَّار

-پێشەکی-

بسمـ الله الرحمن الرحيم

...سوپاس و ستایش بۆ ئەو خوایەی تاك و تەنهایە و هیچ هاوبەش و شەریکێکی نیە لە موڵک و حوکم و دەسەڵاتی هەر وەک چۆن هاوبەشی نیە لە پەرەستن و عیبادەت کردنی بەباشمان زانی لەم عەصرەی ئێستا و بەتایبەت لەم کاتەی ئێستا کە شوبهەی شوبهە چیەکان خەریکە زۆرێك لە موەحیدەکانیش ئەگرێتەوە لە تێکڕای بابەتە گرنگەکان بەتایبەت مەسئەلەی ((حكم بغير ما أنزل الله)) کە بە هەڵە لە تەفسیر و مانای ئەو ئایەتە تێ گەیشتون و شیطان سەری لێ شێواندون کە دەڵێن ئەگەر کەسێک حوکم نەکات بە قورئان ئەوە تەنها تاوانبارە بۆ ڕەواندنەوەی گومانەکان و جێگیر بونی متمانە لەو زانایانەی جێگای متمانەن گوێبیستی واتای ئایەتەکانی اللهتعالی ببین و لەو شوبهە و گومانانە پارێزراوبین لەبەر ئەوە ئەم ووتارەی (مامۆستا اسماعیل سوسەیی)اللهتعالی ئازادی بکات وەرگێڕینە سەر کتێب و هەتا بەڵگە و دلیلەکان کە لەو وتارە هاتون ئاسانتر لەبەر چاوتان بێ و سودی لێ ببین و داواکارم لە اللهتعالی دڵمان جێگیربکات و لەسەر ئەم ڕێگایە لا نەدەین و هیدایەتمان بدات .

اللـهم امين

وانەی(١)

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين صلى الله عليه وسلم وبارك على نبينا محمد وعلى اله وصحبه اجمعين اللهم طهر قلوبنا من الشبهات والشهوات واعمالنا من الرياء يا رب العالمين

.وادە و بەڵێنمان دا کە باسی وتە و ڕونکردنەوەی زانایانی ئەهلی سوننە و جەماعە لە کۆن و نوێدا بکەین دەربارەی ئەوەی کە ئایا حوکم کردن تەنها بۆ خوای تعالی یە

انجا ئەگەر ئەوە سەلمێندراوە و دوودڵی تێدا نیە

وە ئایا ئەگەر کەسێک لایدا لە حوکم و شەریعەت و ڕێبازی خوای پەروەردگار چوە سەر حوکم و شەریعەت و یاسایەکی دەست کرد حوکمی ئەو کەسەی چیە کە ئیشی پێ دەکا یان بڕوای پێ هەیە یان پێی باشترە لە یاسای خوای پەروەردگار بە کورتی و پوختی ان شاءالله ڕای هەندێ لە زانایان دەهێنینەوە

سەرەتا کتابێکی یەکجار باش و پوخت هەیە لەو بوارەی کە پێم باش و خۆشە هەر هەمووتان هەتان بێ و زۆر فایدە و سود و قازانجی لێ دەبینن بەناوی

(الإيمان حقيقته، خوارمه، نواقضه عند أهل السنة والجماعة)

[عبد الله بن عبد الحميد الأثري]

ئەو پیاوە بەڕێزە بە ڕاشکاوانە لە لاپەڕە **٦٥٥**

دەفەرمووێ : ((عدم إفراد الله تعالى بالحكم والتشريع:

الحكم بغير ما أنزل الله كالحكم بغير ما أنزل الله، أو التشريع المخالف لشرع الله، وتطبيقه، والإلزام به: فمن شرع حكماً غير حكم الله تعالى، وحكمه في عباده، أو

بدل شرع الله تعالى، أو عطله، ولم يحكم به، واستبدل به حكماً طاغوتياً وحكم به؛ فهذا كفر أكبر، لأنه ناقض من نواقض الإيمان وردة عن الإسلام ...))

تێبینی :لەبەر ئەوەی نامانەوێ کتابەکە زۆر درێژ بێتەوە و عەربیەکەشی زۆرە تەنها کەمێک دا ئەنەین لەو متنە عەرەبیانە هەر کەس ویستی با بڕواتەوە سەری لە کتێبەکە

واتا ئەگەر خوا بە تەنها نەگری لە ڕوی حوکم کردن و یاسا دانانەوە ئەوە شیرکت بۆی داناوە وەک حوکم کردن بە جگە لەوەی خوا دایبەزاندوە کە قورئان و سونەتی پێغەمبەرەﷺ یان حوکم و ئیشکردن بەو یاسایانەی پێچەوانەن لەگەڵ شەرعی خوا یان جێبەجێ کردنی ئەو یاسایانە لە ژیانی ڕۆژانە یان خۆ بەستنەوە و خەڵک بەستنەوە بەو یاسایە کە دەبێ جێبەجێی بکا ئا ئەوە شەریک و هاوبەش دانانە بۆ خوای تعالی

وە هەرکەسێک یاسا و حوکمێکی دانا جگە لە حوکم و یاسای خوای تعالی وە ئەوەی کردە حاکم بەسەر خەڵکەکەی و دەبێ خەڵک پەیڕەوی بکا یان شەرعی خوای گۆڕی بە یاسایەکی دەست کرد یان پەکی خست و نەیهێشت ئیش و کاری پێ بکرێ یان حوکمی پێ نەکرد

لە باتی ئەوانە حوکمێکی طاغوتی هێنا و حوکمی پێکرد ئائەوە کوفرێک و کافر بونێکی گەورەیە و ئیمانی پێ هەڵدەوەشێنەوە و مرتد بونە لە ئیسلام

.وە ئەوە بەشەرت ناگیرێ کە کەسەکە لێی بپرسرێ ئایا یاسا دانانەکە بە حەڵاڵ ئەزانێ یان نا لەبەر ئەوەی هەر کار و کردەوەکەی کە بە یاسا دەست کردەکە دەیکات ئەوە خۆ

قەدەغە کردنە و پشت کردنە لە بون بە شەریعەت و یاسای خوای پەروەردگار وە ئەوە یاسادانانە جگە لە خوا و شەریک دانانە بۆ اللهتعالی وە ئەوە ڕق لێ بونەوە و بە کەم دانانی ئەوەیە کە لەلای خوا هاتوە کە قورئان و حوکمی خوایە وە کار و کردەوە کردن بە یاسا دەست کردەکان بۆ کەسەکەی کە کاری کردوە بەو یاسا دەست کردە دەبێتە بەڵگە لەسەری کە بەڕاست و دروست و جائیزی داناوە کە شوێنکەوتەی جگە لە شەرعی خوای ببین

وە ئەگەر بە ڕاشکاوانەش بە زمان وانەڵێ و بەڵێ بەحەرامی ئەزانم هەر لێی وەر ناگیرێ و کافرە لەبەر ئەوەی

زمانی حاڵ و کردەوە زۆرجار بەهێز ترە لە زمانی قسە و وتە، لەبەر ئەوە بە کافر دا ئەنرێ و بە کوفری گەورە و لە ئسلام دەردەچێ.

ئەوکەسەی حوکم بکات بە یاسایەکی دەست کرد جگە لە یاساو ڕێبازێکی خوای پەروەردگار چونکە

یاسادانان و حەرام کردن و حەڵاڵ کرد یەکێکە لە تایبەت مەندیەکانی خوای پەروەردگار نابێ کەس خۆی بێنێتە ئەو ئاست و پلەیە خۆی بێنێتە ڕیزی اللهتعالی ،ئەوە حەق و مافێکی تەنها هی خوایە نابێ هیچ کەس شەریک و هاوبەش بێ لەگەڵ خوای لەو حەق و مافەی کەواتە حەڵاڵ ئەو حەڵاڵەیە کە خوا و پێغەمبەر ﷺحەڵاڵیان کردوە و حەرامیش

ئەو حەڕامەیە کە خوا و پێغەمبەر ﷺ بە حەرامیان دانابێ وە دین و ڕێگاو ڕێباز و بەرنامە ئەوەیە کە خوا و پێغەمبەر ﷺ

بە یاسا و ڕێباز دایان نابێ هەر کەسێک یاسایەک دابنێ جگە لە یاسای خوا وە خەڵکی پابەند بکات بەو یاسا

دەستکردانە ئەوە بەربەرەکانێی خوای کردوە لە یەکێک لە

تایبەت مەندیەکانی خوای پەروەردگار وە سنوری بەزاندوە

لەسەر مافێک لە مافەکانی خوا وە ئەو شتەی بۆخۆی قەرار

داوە کە خوا هەیەتی و ئەیەوێ ئەویش ئاوا بێ و وەک خوابێ لەو مافە

وە یاسای خوای ڕەت کردۆتەوە ئەوەش خۆی لە خۆیدا هاوبەش دانانە بۆ خوا وە خاوەنەکەشی مشریک و گومڕایە بە گومڕایەکی دور لە ڕاستی الله تعالی ئەفەرمووێ﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَٰٓؤُاْ شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ... ﴾ واتا: ئایا ئەوان شەریک و هاوبەشیان هەیە لەوەی کە یاسا دا دەنێن بێجگە لە دین و ڕێبازی الله...

بەڵام کەسێک ئەگەر بچێ یاسایەکی طاغوتی جێبەجێ بکا

و ئیش و کارێک یان کێشەیەکی هەبێ بیباتەوە لای طاغوتێک و یاسایەکی دەستکرد یان بیکاتە حەکەم و لە خۆیدا یان جگە لە خۆیدا لە پاشان بڵێ ئیماندارم و ئیمانم هەیە و مسوڵمانم ئەوە ئەوکات ئەو کەسە درۆی کردوە لەوەی کە دەڵێ ئیمان دارم وە هیچ وەزنێکی نیە بۆ

ئیمانەکەی لەلای خوای پەروەردگاری جیهانیان لەبەر ئەوەی خوای پەروەردگار گوێڕایەڵی خۆی و پێغەمبەرەکەی ﷺ کە کەسێکی ئەمینە دا ناوە لە شتە لازم و پێویستیەکان بۆ ئیمان کە ئیمان پێویستیەتی وەک اللهتعالی ئەفەرمووێ:

﴿ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَۖ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡكَٰفِرِينَ ﴾

واتا: پێیان بڵێ ئەی محمد ﷺگوێڕایەڵی فەرمانەکانی خوا و پێغەمبەر بکەن ئەگەر پشتیان هەڵکرد ئەوە بزانە خوای پەروەردگار کافر و بێ بڕوایانی خۆش ناوێ

ئەوەش ئەوەمان بۆ ڕون دەکاتەوە هەرکەسێک لە یاسای خوا و پێغەمبەر لابدا و بکەوێتە دوای یاسای دەستکرد و دروست کراوی بەشەر و ئیشی پێ بکات لە ژیانی ڕۆژانە یان بڕوای پێی هەبێ ئەوە بەکافر لە قەڵەم دەدرێت لە بەر ئەوەش خوای پەروەردگار لە کۆتایی ئایەتەکە فەرمووی خوا کافرانی خۆش ناوێ جا خوای بەرز و مەزن پاک و بێگەرد پشتکردن لە فەرمانەکانی خوا و پێغەمبەر ﷺ بە کوفری گەورە و ئاشکرا دانا

ئنجا پشت کردنێک لە گوێڕایەڵێ خوای مەزن و پێغەمبەرﷺ گەورەترینیانە لەوەی کەوا یاسا و ڕێبازی خوای پەروەردگار پەک بخەی لە ژیانی دنیا و کاری پێ نەکەی یان بیگۆڕی بە حوکم و یاسایەکی دەست کرد و طاغوتی .وەک:(دیموکراسی یان لیبڕالی یان علمانی یان شوعی و هەر حوکمێک کە مرۆڤ دایناوە جگە لە خوا ئەگرێتەوە)

وه كاری پێ بكەیت جا ئەوانە حوكم ناكەن بەوەی لە خواوە دابەزیوە كە قورئانی پیرۆزە جا ئەوئەوكەسانەگەر بڵێین یاسا دانەرەكان بن یان یاساییەكی دیكە كە گۆڕیویانە و لە شوێنی شەرعی خوا دایان ناوە یان حوكمە دەست كردە

ئەوروپییەكانیان هێناوە وەیان بە یەكسانی سەیری حوكمی دروست كراوی مرۆڤ و حوكمی طاغوتی بكەن لەگەڵ حوكمی خوا و وای دابنێین هەردووكی وەك یەك وان یان خۆیان قەدەغە بكەن

لە جێبەجێ كردنی شەرعی خوا ئائەوانە خوای

پەروەردگار حوكمی كوفری بەسەر داون وە ناوی بردون

لە قورئان بە كافر و زاڵم و ستهمكار وەك دەفەرمووێ:

﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴾

وە لە ئایەتەكەی دیكە دەفەرمووێ:

﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴾

وە ئایەتی

﴿ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ. ﴾

سورة المائدة ٤٤-٤٧

شێخ تفسیری **أضواء البيان** ی پێشەوا الشنقيطي دەهێنێتەوە لەسەر ئەوە سێ ئایەتە كە دەفەرمووێ

(أن تحرير المقام في هذا البحث أن الكفر والظلم والفسق كل واحد منها ربما أطلق في الشرع مرادا به المعصية تارة، والكفر المخرج من الملة أخرا ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ﴾معارضة للرسل وإبطالا لأحكام الله فظلمه وفسقه وكفره كلها كفر مخرج عن الملة...)

واتا:هەر کەسێ لەو سیانە کە بەکار هاتبێ جاری وایە مەبەست پێ تاوان و گوناحە ئەگەر بە ڕەهای هاتبێ و جاری واشە مەبەست پێی ئەو کافر بونەیە کەوا لە ئسلام دەرت دەکا

وەک خوای تعالی دەفەرمووێ﴿ هەرکەسێ حوکم نەکا بەوەی خوا دایگرتوە ﴾ کەواتە هەرکەسێک پشت بکات لە یاسای خوای پەروەردگار یان بەربەرەکانێی پێغەمبەران بکا یان حوکمەکانی خوای پەروەردگار پوچەڵ بکاتەوە و ئیشیان پێ نەکات ئەوە زوڵم و ستەم و فاسق بونەکە و کوفرەکەشی کوفری گەورەیە و لە ئیسلام ئەیباتە دەرەوە

وە لەپاشان لە تەواو کردنی قسەکانی ئەو زانا مفەسیرە بەڕێزە دەفەرمووێ ئەوانەی شوێن یاسا دەست کردەکان دەکەون نەیفەرمووە بە حەڵاڵی بزانێ یان بە حەڵاڵی نەزانێ فەرمویەتی هەرکەسێ کە شوێن ئەو یاسایانە بکەوێ ئەو یاسایانەی کەوا شیطان لەسەر زمانی دۆستەکانی خۆی کە دایناوە پێچەوانەن لەگەڵ شەرعی اللهتعالی کە شەرعەکەی خوا لەسەر زمانی پێغەمبەران .

دەفەرمووێ هیچ شک و گومان نیە لە کافر بون و موشرکی ئەو کەسانە

ئیلا کەسێک گومانی هەیە لە کافر بونی ئەوانەی کە حوکم بە یاسای خوا ناکەن مەگەر کەسێک بەرچاو ڕونیەکەی کوژابێتەوە یان خوای پەروەردگار چاوی کوێر کردبێ لە بینینی کوفر و شیرکی ئەو کەسانەی حوکم ی غەیری قورئان ئەکەن یان پێی ڕازین چونکە شیرک و کوفرەکەیان وەک ڕۆژی ڕوناک دیارە

وە لە شوێنێکی تری تفیسر **أضواء البيان** دەفەرمووێ:

ئەو یاسا و بەرنامە و ڕێسایانەی پێچەوانەن لەگەڵ یاسا و بەرنامەی خوای بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی جێبەجێ کردنی ئەو یاسایانە و بە حوکم دانانیان ئەوەیان کوفرە و کافر بونە بەخوای بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی

وەک نموونە ی ئەوەی دەڵێت: کە پیاو دوو ئەوەندەی ئافرەت وەر ئەگرێ دەڵێن شتێکی داتپەروەر نیە لە یاسا دەست کردەکان ئەمشتانە ئەوترێ و دەڵێن کە دەبێ پیاو و ئافرەت وەک یەک میراتیان بەر بکەوێ

یان دەڵێن ئەوەی لە ژنێک زیاتر هەبێ ئەوە زوڵم و ستەمە

یان تەڵاق دانی هاوسەرایەتی لە نێوان هاوسەرەکان کە پیاو ئافرەت تەڵاق بدا زوڵم و ستەمە لە ئافرەت

یان دەڵێن ڕەجم کردنی ئافرەتی زیناکەر یان پیاوی زیناکەر کە هاوسەریان هەیە کارێکی وەحشیانەیە و وەحشی گەرێتیە

یان دەست بڕینی دز یان زۆر شتی تر لەو بابەتانە دەڵێن ڕاست نیە و نابێ بکرێ یان بۆ ئەم سەردەمە نابێ ...

وە حوکم پێ کردن و بە یاسا کردنی ئەو یاسا و ڕێسایانەی کە باسکران لە تاکەکانی کۆمەڵگا وە لە ماڵەکان و سامانیان وە لە ناموسیان لە نەسەبیان لە ئەقڵیان و لە ڕێبازیان کوفرە و کافر بونە بە خوای خاوەن دەسەڵات

وە ئەوە سەرپێچی کردن و هەڵگەڕانەوەیە لە سیستەمی ئاسمانی کە خوایە و ئەو شتانەی هەمووی داناوە و دروستی کردوە وە یاساکە هەر خۆی دایناوە کە خوایەکە بەدیهێنەری هەموو بەدیهێنراوەکانە ئەو خوایە لە هەموو کەس و شتێک شارەزا ترە بەوەی کام بەرژەوەندی باشترە بۆ مرۆڤەکان هەر ئەو هەیە یاسایان بۆ دابنێ

وە ئەگەر تۆ وا بیر بکەیتەوە کەسێکی تر هەبێ لەگەڵ خوا یاسا دابنێ بۆ مرۆڤەکان ئەوە خوای پەروەردگار لەوە مەزن تر و گەورە ترە ئەو شەریکەی بۆ ئەنجام بدرێ

.. بێگومان ئەو زانا بەڕێزە هیچی تێ نەهێشتەوە و وتەی زۆرێکی تریش هەیە

وە ئەو شێخ [عبدالله بن عبد الحميد الاثري] هەر لە بابی حکم بغير ما أنزل الله وتەی امام الشنقيطي هێناوەتەوە کە دەفەرموێ

((بزانە مەرج نییە کەسەکە لێی بپرسرێ ئایا بە حەرامی ئەزانی ئەو یاسا دەستکرە یان بە حەڵاڵ ئەگە ئەوە ئەو قسەیە هیچ بنەمایەکی نیە لە زانایانی پێشین و دورە لە مەنهەجی ئەهلی سوننە چونکە خوای پەروەردگار لە دەقە ڕاشکاوەکان

هیچ مەرجێکی و قەیدێکی دا نەناوە کە کوفرە گەورەکان بەوە بەسترابێتنەوە کە ئەگەر یاساکە یان کوفرەکە بە حەڵاڵ نەزانێ

ئەوە پێی کافر نەبێ کەواتە هیچ شتێکی وا نیە وە بەڵگەش ئەوەیە کە خوای تعالی عوزری ئەوانەی قبوڵ نەکرد و نەبوە عوزر بۆیان کەوا وتیان ئێمە تەنها گاڵتەمان ئەکرد و بەڕاستمان نەبوو لەو ڕوداوەی لە ڕێگای جەنگەکە گاڵتەیان بە مسوڵمانان و هێزی مسوڵمانان کرد لەو کاتە خوای تعالی ئایەتی داگرت و فەرمووی ئەگەر پرسیاریان لێبکەن لە و وتانەی کە وتویانە دەربارەی پێغەمبەر و قسەکانی ئەوە دەڵێن تەنها بە گاڵتە و بۆ خۆشی وتمان پێیان بڵێ ئەی محمد ﷺ ئایا گاڵتە بە خوا و ئایاتەکانی و پێغەمبەرەکەی دەکەن عوزر و بیانوو مەهێننەوە تازە کافر بون دوای ئەوەی پێشتر ئیماندار بون

وانەی(٢)

لێرەوە دەست دەکەین بە هێنانەوەی ڕا و بۆچونی زانایانی ئەهلی سوننە و جماعە سەبارەت بەوانەی حوکم ناکەن بەوەی خوا دایگرتوە و بەشەرعی خوا حوکمیان چیە

سەرەتا ئەو بحثەی تخروجکردنمان لە ساڵی (١٩٩٧)

بەحثی تخروجمان ئەوە بوو.

- كيف نعيذ حكم القران الثانية الى ميدان التطبيق -

بەڕێز دکتۆر **محمد بهادين حوسين اسفنداري** عەمیدی کولیە بوو پیاوێکی بەڕێز و عالم بوو رحمەالله ئەوکات ئێمە زۆر بە کورتی هەندێک ڕا و بۆچونمان هێنابوو ئەوە ئەخەینە ڕوو دواتر هەندێک لە زانایەکانی تریش ان شاءالله ڕون ئەبێتەوە ئەو حەقیقەت و ڕاستیە بە گوێرەی عقیدەی ئەهلی سوننە و جەماعە

نوسیومانە((حكم من لم يحكم بالقرآن او لم يتحاكم اليه او ضحت فيما مضى ان شريعة الاسلامية التي مصدرها القرآن والسنة واجبة التطبيق ويتعين على كل مسلمين ان يعمل على تطبيق احكام الشريعة الاسلامية سواء اكان حاكما او محكومة والحكم بما انزل الله هو واجب و لازم بغير حاجة الي اجتهاد فالتسليم بقضية الحاكمية لله هي نتيجة حتمية وهي اساس في الدين لا ينكرها اقيل وهي محك الإمان ذلك ان الله خالق و مالك لكل شيء ومن كان خالقا و مالكا فله تصرف فيما خلقا وفيما ملك وله حكم وله الامر فتبارك الله احسن الخالقين))_

دوایی هاتینە سەر ئەوەی ((بين علماء الامه الاسلامية حكم من لم يحكم بما أنزل الله ولم يتحاكم الى شريعة الله سواء كان جاحدا لها ام لا استندوا اقوالهم وفتاواهم بالأدلة القرآنية حتا نقل بعض من العلماء الاجماع في الحكم من لم يحكم بما أنزل الله ولم يتحاكم الى شريعة الله مثل ابن كثير حيث قال: فمن ترك شرعا محكم المنزل على محمد ﷺ وتحاكم الى غيره من شرائع علما المنسوخة كفر فكيف بمن تحاكم الى الياسا وقدمها عليه من فعل ذلك كفر بالجماع المسلمين

قال تعالى ﴿أَفَحُكْمَ الْجاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْماً لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

وقال تعالى ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

ابن كثير له تەفسيرى ئەو ئاياتە فەرموويەتى:هەركەسێک واز بێنێ لە ڕێباز و شەریعەتی ڕێک و پێکی دابەزیو بەسەر پێغەمبەر ﷺ و حوکمێکی تر ئیشی پێ بکا و بیکاتە حەکەم بەسەر خۆی هەتا ئەو حوکمە منسوخەکانیش کە هی جولەکە و دیانەکانن کافرە و کافر ئەبێ ،

ئەگەر ئەو کەسە کافر بێ کە حوکم بکات بە شەریعەتەکانی پێشتری ئاسمانی ئەی ئەو کەسە حوکمی چیە تحاکم و هانا ببات بۆ یاسای ئەم سەردەمە

ابن كثیر لە پێناسەی یاسا لە البدایە والنهایە کردوتی دەڵێ:-

یاسا(یاسق) جەنگیزخان ئەو دەستورەبوو دایڕشتبوو کە کۆمەڵێ لە حوکم و یاساکان بو لە یاسا و شەریعەتە جۆراو جۆرەکان لە جولەکە و دیانەکان هەتا هەندێک لە ئسلامیشی تێدابوو وەک دەستوە سەردەمیەکانی ئێستا.لە وڵاتانی بەناو ئسلامی و لەنێو کۆمەڵگا مسوڵمانەکان کە کاری پێ دەکرێ وە زۆرێکیش لە یاساکانی بیر و بۆچون و هەواو هەوەسی خۆی بوو هێنابووی ئەوکاتە وای لێکردبوو لە ناو گەل و خەڵکەکەی کە ئەویان بە فەرمان ڕەوا ئەزانی بوبوە ڕێبازێک شوێنی کەوتبون وە ئەوەیان ئەخستە پێش بەسەر قورئان و سونەت بۆ ئیش پێکردن

کەواتە کەسێک یاسای جولەکە و دیانەکان بێنێ کە ئاسمانین کافر ببێ ئەی کەسێک یاسای جنگیز خان بهێنێ ئەبێ ئەوە حوکمی چی بێ ئەو یاسایانە بخاتە پێش شەرعی خوا و ئیشی پێبکات

انجا ابن کثیر ئەفەرمێ **(من فعل ذلك)** هەرکەسێک ئەو کارەی بکات نەیفەرموە ئەگەر پێی حلاڵ بێ انجا کافر ئەبێ ابن کثیر فەرمویەتی هەرکەسێک ئەو کارە بکات واتا یاسا بخاتە پێش شەریعەتی ئسلام کافرە بە ئیجمای مسوڵمانان وەک ئەوەی خوای تعلی ﴿اَفَحُكْمَ الْجاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْماً لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ واتا:ئایا ئێوە حوکمی جاهیلی ئەگرنە بەر کێ هەیە بەقەد خوا حوکمی چاک و جوان بێ بۆ قەومێکی کە بڕوای تەواویان هەیە

یان دەفەرمووی ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾ واتا:سوێند بە پەروەردگارت ئیمان ناهێنن هەتا توو نەکەنە حاکم لە نێوان خۆیان لە هەر کێشە و گرفتێک کە هەیان بێ وە لەپاشان کە تو ئەکەنە حاکم نابێ هیچ شتێکیان لە دڵ بمینێتەوە هەر فەرمانێک بدەی بەسەریان وە ئەبێ تسلیم بن بە تەسلیم بونێکی تەواو دڵیشیان پێ خۆشبێ

وە ابن کثیر لە درێژەی قسەکانی دەفەرمووێ

وقوله : (أفحكم الجاهلية يبغون ومن أحسن من الله حكما لقوم يوقنون) ينكر تعالى على من خرج عن حكم الله المحكم المشتمل على كل خير ، الناهي عن كل شر وعدل إلى ما سواه من الآراء والأهواء والاصطلاحات ، التي وضعها الرجال بلا مستند من شريعة الله ، كما كان أهل الجاهلية يحكمون به من الضلالات والجهالات ، مما يضعونها بآرائهم وأهوائهم ، وكما يحكم به التتار من السياسات الملكية المأخوذة عن ملكهم جنكزخان الذي وضع لهم اليساق وهو عبارة عن كتاب مجموع من أحكام قد اقتبسها عن شرائع شتى ، من اليهودية والنصرانية والملة

الإسلامية ، وفيها كثير من الأحكام أخذها من مجرد نظره وهواه ، فصارت في بنيه شرعا متبعا ، يقدمونها على الحكم بكتاب الله وسنة رسوله صلى الله عليه وسلم . ومن فعل ذلك منهم فهو كافر يجب قتاله ، حتى يرجع إلى حكم الله ورسوله [صلى الله عليه وسلم] فلا يحكم سواه في قليل ولا كثير ، قال الله تعالى : (أفحكم الجاهلية يبغون) أي : يبتغون ويريدون ، وعن حكم الله يعدلون . (ومن أحسن من الله حكما لقوم يوقنون) أي : ومن أعدل من الله في حكمه لمن عقل عن الله شرعه ، وآمن به وأيقن وعلم أنه تعالى أحكم الحاكمين ، وأرحم بخلقه من الوالدة بولدها ، فإنه تعالى هو العالم بكل شيء ، القادر على كل شيء ، العادل في كل شيء .

واتاکەی: ئەوەی ئینکاری بکا بە شەرعی الله

ئەوە اللهتعالی حوکمی خۆی بەسەر ئەو کەسانە داوە کە لێیان تورەیە و پێیان ڕازی نیە کە دەربچن لە شەریعەت و حوکمی خوای تعالی، کە ئەوەی خێر و چاکەیە لە حوکمی خوای دایە کەوا قەدەغەت دەکا لە هەموو شەڕ و خراپەکان

ئەگەر بچێ ئەوەی لا بدا بۆ هەوا و هەوەسی خۆی بۆ ڕا و بۆچوونی خۆی یان بۆ ئەو زاراوانەی دانراون بەبێ هیچ بەڵگەیەک وەک(دەستور و مافی مرۆڤ و زۆر شتی تر)

کە لەجیاتی شەریعەتی ئسلام ئیشی پێ بکرێ وەک سەردەمی جەهالەت لە گومڕای و نەفامی ئەوەی دایان ئەنا بە هەواو هەوەسی خۆیان وەک لە سەردەمی تەتەر و مەغۆل وا ئەکرا کە بیر و بۆچونی پاشاکانی خۆیانیان جێبەجێ دەکرد لەجیاتی قورئان کە لە جنگیز خانیان وەرگرتبو ئەویش یاسا(یاسق)ی بۆ دانابون کە وتمان ئەو کتێبەیە کۆکەرەوەی چەندین شەریعەت و ڕێباز و بیر و بۆچونیی تێدایە انجا لە ناو گەلەکە و ڕۆڵەکانی دا یاسایەک کە خەڵک شوێنی کەوتبون و بە پێش قورئان و سوننەتیان خستبوو لە ئیشپێکردن واتا لەجیاتی ئەوەی قورئان حوکم و یاسایان بێ ئەو یاسقەی جەنگیز خان حوکم و یاسایان بوو وەک دەستور و یاسای نێودەوڵەتی و مافی مرۆڤی ئەمڕۆ،

بۆیا هەرکەسێک وای کرد پێویستە شەر و کوشتاری لەگەڵ بکرێت هەتا ئەگەڕێتەوە ناو حوکمی خوا و حوکم بە قورئان ئەکات وە هیچی تر جێبەجێ نەکات نە کەمتر نە زیاتر ﴿ئایا ئەوان حوکمی جاهیلیان دەوێ)

جا **احمد شاكر** کە زۆر شارەزا بوە و قاضي بوە کە حوکم بە قورئانی پیرۆز لادانی تێ کەوتوە و ئیشیان پێی نەکرد دەستی لە کار کێشایەوە انجا بە تعلق لەسەر ئەو قسەیەی ابن كثير فەرمویەتی :

(اف يجوز مع هذا في شرع الله ان يحكم المسلمون في بلاده بتشريع مقتبس عن تشريعات اوروبا الوثنيه الملحده ...هتد)

واتا:دەڵێ ئایا دروستە لەگەڵ ئەوەی ابن كثير کە تفسیری ئەو ئایەتەی کرد و ڕونی کردەوە کە ئەمڕۆ مسوڵمانان لە وڵاتەکانی خۆیان بەو یاسایانە کار بکەن کە وەرگیراوە لە تشریعات و یاسایە دەستکردەکانی ئەورووپای بێدینی بت پەرست بەڵکوو ئەو یاسایانەی لە ئەوروپا هاتون و لە وڵاتی مسوڵمانان جێبەجێ ئەکرێ ئەوە هەواو هەوەس و ڕا و بۆچوونی خۆیانە بەکەیفی خۆیان ئەیگۆڕن و شتی تری لە جێ دا ئەنێن چۆنیان بوێ

ئەوانەی لە پەرلەمان دادەنیشن گوێ بەوە نادەن لەگەڵ ئسلام یەک ئەگرێتەوە یان پێچەوانەی ئسلامە

جا حوکمی ئەو یاسا دەستکردانە وەک ڕۆژی ڕوناک دیارە ئەوە کوفرێکی ئاشکرایە و بڕیاریان لەسەر بدە ئەوەی وا

دەکەن کافرن و مەترسێ لە تەکفیر کردنیان هیچ شتێکی شاراوەیی تێدا نیە نابێ پێچ و پەنای بێنیتەوە و مەجالی بدەیتێ بڵێی لەوانەیە کافر نەبێ

وە هیچ کەسێ عوزری نیە کە ئیش بەو یاسایانە بکا با خۆی بە مسوڵمان نەزانێ هەر کەسێ بێ ئەوکەسە کە وتی ئیشی پێ دەکەم یان ملکەچبی بۆی یان دانی پێدا بنێی یان پێتباشتربێ لە ڕێباز و بەرنامەی خوا با خۆی بە مسوڵمان نەزانێ

وە دواتر وتە بەنرخەکەی **سعید حوی** ئەو زانا سسوریە لە تەفسیرەکەی دا (**الأساس في التفسير/٣-١٤٠** التفسير)

فەصلێکی داناوە **فصل في التكفير** دەفەرمووێ:- هەر حزب و لایەنێک ئەگەر بێ و ئیسلامی ڕەت کردەوە یان ویستی ئسلام لەگەڵ شتی دیکە تێکەڵ بکات وەک یاسا و بەرنامە حزبیەکان یان لە هەر کۆبونەوە و بیردۆزیەکان بیر و بۆچونی خۆی دابڕێژێ و تێکەڵی بکات لەگەڵ ئیسلام یاسا و مەنهەجێک بۆخۆی دابڕێژێ شتەکان کوفری بن ڕەتکردنەوەی ئایاتی قورئان بێ یان حەدیثی صحیح ئەو حیزب و لایەنە کافرن.

وە دەفەرمووێ هەر حکومەتێک ئەگەر بێ و لە دەستور و یاساکان و بەرنامەکەی شتێکی تیابێ کە هەڵوەشێنەرەوەبێ

بۆ شایەتمانی لاالەالاالله محمد رسول الله ئەوە ئێمە دەڵێین کافرە ئەوکەسەی پشت ئەو حوکمەتەش دەگرێ کافرە و ئەوەی سەریان دەخا هەر کافرە(ئێتر پشتگیری ئەو حوکمەتە بە چەک یان قسەیەک یان چەپڵە لێدانێک بۆی)

ئەو نیزام و سیستەمانەی ئەمڕۆ کە بە یاسا و دەستوری مەغۆلەکان دەچێ بەوەی کە پشت دەبەستن بە یاسقە(یاسا)سەردەمیەکان هەر وەک تەتەر و مەغۆل کە پشتیان دەبەست بە یاسق و یاسای سەردەمی خۆیان کە دەستوری خۆیان بوو هەوا و هەوەس و جولەکە و دیان و فکری جەنگیزخان و هەتا هەندێک لە ئسلامیشی تێدا بو بەڵام هەر کافرن و فڕیان بەسەر ئسلامەوە نیە

وە وتەی دکتور **عمر سليمان الاشقر**

(اما هؤلاء الذين جاءونا بالقوانين الكافره وطبقوا على الشعوب الاسلاميه بي بقوة الحديد والنار وحاربوا وعذب كل من نادى بتطبيق الاسلام ...)

سەبارەت بەوەی ئەو یاسا دەستکردانە جێبەجێ دەکەن :

ئەوانەی یاسای کافر و بێ بڕواییان هێناوە بۆمان وە جێبەجێیان کردوە بەسەر گەل و نەتەوەی مسوڵمانەکان بە هێزی ئاگر و ئاسن وە دژایەتی و ئازار و شەڕی ئەوانە دەکەن کە کەسێک هاوار بکا و خەڵکی بانگ بکات بۆ جێبەجێکردنی ئسلام و پەیڕەوکردنی یاسای قورئان ئائەوانە فڕیان بەسەر ئسلامەوە نەماوە هەچ شتێکین لەسەر ئیسلام نیە و ئیسلام نین و مسوڵمان نین بەڵگەش

وتەی اللهتعالی ﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا ﴾

واتاکەی: نەخێر(وانی یە کە خۆیان بە باوەڕدار نیشان دەدەن) سوێند بە پەروەردگارت بڕوا دارنین تا تۆ نەکەنە دادوەر لەهەر ئاژاوە و دووبەرەکی یەکی نێوانیان دا لەپاشان هەست نەکەن لە دەرونیاندا بە هیچ بێزاری یەک لەو بڕیارەی تۆ داوتە و مل کەچ نەکەن بە مل کەچی یەکی تەواو.

[سورەتی النساء:65]

وانەی(٣)

دوبارە ڕا و بۆچونی هەندێکی تر لە زانایان دەهێنینەوە لە مەسئەلەی حکم بغیر ما انزل الله حوکمی ئەو کەسە چیە کە حوکم ناکات بە قورئان لەوانە

امام **الشنقيطي** رحمەالله لە تەفسیرەکەی **أضواء البيان**

چەندین ڕا و بۆچونی هەیە کە هەندێکیان دەهێنینەوە دەربارەی تفسیری ئەو ئایەتەی کە ترمذي ڕیوایەتی کردوە

((﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَاباً مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾، وكان عدي في الجاهلية نصرانياً فقال عدي ما كنا نعبدهم من دون الله فقال له النبي صلى الله عليه وسلم ألم يحرموا عليكم ما أحل الله ويحلوا لكم ما حرم الله فتتبعوهم قال: بلى قال فذلك عبادتهم وهو معنى اتخاذهم أرباباً وهذا التفسير النبوي يقتضي أن كل من يتبع مشرعاً بما أحل وحرم مخالفاً لتشريع الله أنه عابد له متخذه رباً مشرك به كافر بالله هو تفسير صحيح لا شك في صحته والآيات القرآنية الشاهدة لصحته لا تكاد تحصيها في المصحف ...هتد.)) عدي بن حاتم هاتە خزمەت پێغەمبەرﷺ سەلیبێکی لە مل بوو پێغەمبەرﷺ پێی فەرموو ئەو وثن و بتەی لە خۆت بکەوە و فڕێی بدە لەپاشان گوێی لەو ئایەتە بوو کە خوێنرایەوە ﴿اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أربابا من دون الله﴾

واتا:جولەکە و نصرانیەکان حاخام و قەشەکانیان کردبۆوە پەروەردگاری خۆیان لە جیاتی خوا

عدی لە سەردەمی جاهیلی نصرانی(مەسیحی)بوو جا کە ئەو ئایاتە خوێندرایەوە عدی یەکسەر ڕوی کردە پێغەمبەرﷺ و فەرمووی خۆ ئێمە ئەوانمان نە ئەپەرست لەجیاتی الله! پێغەمبەریشﷺ فەرمووی ئایا حەرامیان بۆتان حەڵاڵ

نەدەکرد و حڵاڵیان بۆتان حەرام نەدەکرد و ئێوەش شوێنیان کەوتبون؟ عدی فەرمووی بەڵێ پێغەمبەریشﷺفەرمووی ئەوە عیبادەت و پەرستنیانە(سنن ترمذي ٣٠٩٥)

ئەوەش مانای ئەوەیە بەو گوێڕایەڵی کردنەیان لە حەرام و حەلاڵی پێچەوانەی قورئان ئائەوە پەرستنیانە لە بری اللهتعالی.

ئەو تەفسیرەی پێغەمبەرﷺ ئەوەمان پێ دەڵێ هەرکەسێک بەدوای هەر یاسا دانەرێک بکەوێ ئەو شتانەی الله حرامی کردوە حلاڵی بکا و ئەوەی الله حلاڵی کردوە حەرامی بکات بە پێچەوانەی شەرعی خوای گەورە. ئەوە ئەو کەسە بۆتە بەندەی ئەو و ئەو دەپەرستێ

ئەوەی بە پەروەردگار داناوە و ئەو یاسا دانەرەی کردۆتە شەریکی الله بەو هۆیە ئەبیتە موشریک وە ئەو کەسە کافرە بە خوا.

ئەوە تەفسیرێکی تەواوە و هیچ شک و گومانێکی تێدا نیە

وە ئەو ئایاتانەی دەبنە شاهیدی و پاڵپشت بۆ ئەو تەفسیرە ئەوە هەر ناژمێردرێ ئەوەندە زۆرن.

((اعلموا أيها الإخوان: أن الإشراك بالله في حكمه والإشراك به في عبادته كلها بمعنى واحد لا فرق بينهما البته فالذي يتبع نظاماً غير نظام الله وتشريعاً غير تشريع الله (أو غير ما شرعه الله) وقانوناً مخالفاً لشرع الله من وضع البشر معرضاً عن نور السماء الذي أنزله الله على لسان رسوله...

من كان يفعل هذا هو ومن كان يعبد الصنم ويسجد للوثن لا فرق بينهما البته بوجه من الوجوه فهما واحد كلاهما مشرك بالله. هذا أشرك به في عبادته وهذا أشرك به في حكمه كلهما سواء وقد قال الله جل وعلا في الإشراك به في عبادته (فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحاً وَلا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَداً

وقال تعالى في الإشراك في حكمه أيضاً (لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَداً ...))

امام **الشنقيطي** دەفەرموێ بزانن ئەی برایان شرک پەیداکردن دەربارەی یاسا و حوکم کردن بۆ خوای تعالی وه شرک پەیداکردن له پەرستش و عیبادەتەکان بۆ خوای تعالی هەردووکیان یەک مانای هەیە و هیچ فەرق و جیاوازیەکی نیە هەرکەسێک شوێن سیستەمێک بکەوێ جگە لە سیستەمی خوا وە شوێن یاسایەک جگە لە یاسا و شەریعەتی خوا وە شوێن یاسایەک بکەوێ کە پێچەوانەبێ لەگەڵ شەرعی خوای تعالی کە دەستکردی مرۆڤەکان بێ

پشتیش بکات لەو ڕوناکیەی لە ئاسمانەوە دابەزیوەتە سەر زمانی پێغەمبەر ﷺ هەرکەسێک ئاوهای کرد لەگەڵ کەسێک کە بت دەپەرستێ و سوجدە بۆ بت ئەبا هیچ فەرقێکی و جیاوازیەکی نیە و ئەو دوانە یەکن. هەردوکیان مشریکن و شیرکیان بڕیار داوە بۆ خوا

ئەوەی سوجدەی بۆ بت بردوە شەریکی بۆ خوا داناوە لە عیبادەت و پەرستندا

ئەوەی تریش شەریک و هاوەبەشی بۆ خوا داناوە لە حوکم و یاسا

شەریک بڕیاردان لە عیبادەت یان شەریک و هاوبەش لە حوکم و یاسای خوا هەردوکیان هەر یەکن

خوای تعالی لەبارەی شیرک لە عیبادەت دەفەرمووێ

﴿ فَمَن كَانَ يَرْجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًۢا ﴾ واتا:- جا ئەوەی دەیەوێت بەدیداری پەروەردگاری شادببێت، بەخۆشنودیەوە با کارو کردەوەی چاک و دروست ئەنجام بدات و بەهیچ شێوەیەک لە پەرستندا هیچ کەسێک نەکاتە هاوەڵ و شەریک.

وە دەربارەی شیرک لە حوکم و یاسادا فەرموویەتی

﴿ لَهُۥ غَيْبُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِۦ وَأَسْمِعْ مَا لَهُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِى حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا واتا:-

هەر بۆ خوایە زانینی نهێنی ئاسمانەکان و زەوی، ئای کە چەندە بینەرو بیسەرە خوای گەورە! هیچ کەس نیە جگە لەو زاتە پشت و پەنای خەڵکی بێت، بێگومان ئەو خوایە لە کارو فەرمانڕەوایەتیەکەیدا هیچ کەس ناکات بەهاوتاو هاوبەشی خۆی

.لەبەر ئەوە پێغەمبەرﷺ بۆ عدی ڕون کردەوە ئەوان شوێنکەوتەی ئەو یاسا و سیستەم و بڕیارانەی ئەوان کە حەرامیان پێی حەڵاڵ ئەکرد و ئەڵاڵیان پێی حەرام دەکرد

ئەو یاسایە پێچەوانەی یاسای خوای پەروەردگار بوو لەبەر ئەو گوێڕایەڵی کردنانەیان بۆ ئەو کەسانە بونە عەبدی ئەوانە کە پەرستنیانە و ئەوانەیان لەجیاتی الله بە پەروەردگاری خۆیان دانابوو

وە ئەو ئایاتانەش کە ڕاشکاوانە لەو بوارە هاتوە و ڕونی ئەکاتەوە کە ئەوە شیرک و کوفرە ئەوەندە زۆرن تۆ هەر ناتوانی بیان ژمێری .

وه له شوێنێکی تردا که زۆر توڕەبوه لەو کەسانەی حوکمی خوا دەگۆڕن و لێیان پەسته و به سەگ و مەیمون و بەراز ناویان دێنێ دەفەرمووێ:- ئایا کافره مەیمونه سەکه بەرازەکان ئەوانەی یاسای دەستکرد دادەڕێژن و حوکم ناکەن به وەی لەلایەن اللهتعالی وه هاتوه واگومان دەبەن دەڵێن ئێمه پەیوەندی نێوان مرۆڤەکان ڕێک دەخەین و کار و باری خەڵکی ڕێک دەخەین بۆ ئەوەی خەڵک هەڵەشەیی نەژێ

ئایا ئەوانه هیچ یەکێ لەو سیفاتانەیان لێ دێته جێ که حوکم و فەرمان بکا و حەرام حەڵاڵ بکا قەدەغه بکا

له کۆتایی قسەکەیدا دەفەرموێ زۆر جێگای سەرسوڕمانه چونکه دەبێ دەسەڵات دەبێ بۆ هێزی هەره بەرز بێ که کەس لەو بەرزتر نەبێ هەر ئەو مافی ئەوەی هەیه فەرمان بکا قەدەغه و حەرام و حەڵاڵ بکا ئەوەش تەنها بۆ خوای گەورەیه

بەڵام ئەو کەسه بەدیهێنراوه نەزانه کافره گەمژانه قەت بۆیان نیه حەڵاڵ و حەرام بکەن بەڵام جێگای سەرسوڕمانه خەڵکانێک کتابی خوای تعالی که له ئیسلامەوه بۆیان مابێتەوه که قورئانی پیرۆزه ڕوناکیەکی ڕون و ئاشکرایه وه سونەتی باشترین دروست کراوه که پێغەمبەره ﷺ که خوا و پێغەمبەرەکەی ﷺ هیچیان نەهێشتبێتەوه و هەموو شتیان ڕونکردبێتەوه لەگەڵ ئەوەدا پشت بکا لەو قورئان و

سونەتە وە واگومان ببا بڵێ من کارو باری دنیایان بۆ ڕێک دەخەم چونکە دنیا بەرەوپێش چوە ئەو یاسایە دەگونجێ

وەبچێ لە زبڵخانەکانی مێشکی کافرە بەرازەکان ئەوانەی هیچ نازانن ئەوانەی کەوا بەرچاوڕونیان نەماوە پەنا بەخوا کە هیچ کەس بەڕاستیان دانانێ ئیلا ئەو کەسانە یاسای ئەوان دێنن کە شەمشەمەکوێرەن ڕوناکی قورئان نابینن چونکە قورئان ڕوناکیەکی گەورەی لەگەڵ دایە بەڵام بەداخەوە شەمشەمەکوێرەکان ڕوناکی نابینن

هەندێکجار دەبینی کەسێ لەانە بەبێ شەرم و حەیا کە بەرپرسەکانن کە دڵۆپێک شەرم و حەیایان نەماوە وەبەڕاشکاوانە خۆیان توشی ئەو کوفر و تاوانانە دەکا ئەو یاسایانە دەهێنێ لە خۆی و خەڵکیدا و لەگەلەکەیدا جێبەجێی دەکا.کە لە دینیان لە عەقلیان لە نەسەبیان لە ماڵیان لە ناموسیان قسەدەکەن و بڕیاریان لەسەر دەدەن لەکاتێک بۆگەنترن لە سەک و بەرازەکان وە لەهەموو خەڵکی و لە هەموو مەخلوقاتی خوای تعالی جاهیل ترن کە دەچێ یاسای دەستکرد دەهێنێ پشت دەکاتە ئەو ڕوناکیەی لە ئاسمان بۆمان دابەزیوە چونکە بەڕاستی ئەوە بەرچاو ڕونی نەمانە و بەرچاو تاریک بونە پەنا بەخوا.

ئەو ئایات و بەڵگانەی باسمان کرد هەمووی بەڵگەن لەسەر ئەوەی هەرکەسێک شوێنی سیستەمێک بکەوێ جگە لە سیستەمی خوا لەکاتێک ئەگەر کەسەکە ناو لەو سیستەمەی

خۆی بنێ یاسا دەستور یان هەرناوێکی تر هەرکەسێک شوێن ئەو یاسا دەستکردانە بکەوێ کافرە

هەتا ئەگەر خۆی کافربوبێ لە پێشتر ئەوە کوفرێکی دیکەی بۆخۆی زیاد کردوە لەسەر خۆی بەهۆی دانانی یاساکە یان شوێنکەوتنی یاساکە

ئەو شتە لە سەردەمی پێغەمبەر ﷺ ڕویداوە کە خەڵکانێک هاتن وتیان ئێمە حوکم دەکەین بە شتێکی تر لەکاتێککە بڕوادارین خوای گەورە وای لە پێغەمبەر کرد سەری سوڕ بمینێ لەوەی ئەو قسەیە دەکەن کە دەڵێن بڕوادارین و لەکاتێک حوکم بە شتێکی تر دەکەین

لەبەر ئەوەی دەڵێن ئیماندارین و حوکم بە شتێکی تر ئەکەین ئەوە لێیان وەر ناگیرێ ئەو ئیمانەیان کە خوای تعالی فەرمووی ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓا۟ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓا۟ أَن يَكْفُرُوا۟ بِهِۦ وَيُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴾

ئایا نەتڕوانیووەتە ئەو (دووڕووانەی) لافی ئەوە لێ دەدەن گوایە بەڕاستی باوەڕیان هێناوە بەوەی کە بۆ تۆ ڕەوانەکراوە و بەوەش کە پێش تۆ ڕەوانەکراوە (بۆ پێغەمبەران)! کەچی دەیانەوێت ڕووبکەنە زۆردارو جادووگەرو خوانەناسان تا دادوەریان لە نێواندا بکەن و چارەسەری کێشەکانیان بکەن، لەکاتێکدا بە ڕاستی فەرمانیان پێدراوە کە باوەڕیان بە (تاغوت) نەبێت، شەیتانیش دەیەوێت گومڕایان بکات بەگومڕاییەکی دوورو بێ سنوور.

هەموو مسوڵمانێک لەسەریەتی بزانێ حاکم تەنها خودایە وە تەنها خودا بۆی هەیە حوکم بکا وە تەنها خودا دەتوانێ حەڵاڵ بکا و وە تەنها خواش دەتوانێ حەرام بکا.

وانەی(٤)

یەکێ لە زانا بەڕێزەکان **شێخ احمد شاکر** دەفەرمووێ:-

شیرکی ئێستا هەندێکی جیاوازترە لە شیرکی کۆن شیرکی ئێستا وەک یاسا دەستکردەکان و یان شوێنکەوتنی ئەو یاسایانە

وەک سەلەفی سالْح ئێمەش دژی ئەو یاسا دەستکردانەی ئەوروپای بێدین و مولحیدەی ئەوروپای ئێستا دەبین هەر وەک چۆن ئەوان دژی شیرکی سەردەمی خۆیان بون

ئێمە داوای ئەوە دەکەین بگەڕێنەوە بۆ قورئان و سونەت و ئیش بەوان بکەن وە سڕینەوە و ڕوخاندنی طاغوتان کە ئەو یاسا دەستکردەیە هاتۆتە ناو ماڵی مسوڵمانان و ئیشی پێ دەکرێ

ئایاتی اللهتعالی ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُواْ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓاْ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓاْ أَن يَكْفُرُواْ بِهِۦ وَيُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا﴾ ئایا نەتڕوانیووەتە ئەو (دووروووانەی) لافی ئەوە لێ دەدەن گوایە بەڕاستی باوەڕیان هێناوە بەوەی کە بۆ تۆ ڕەوانەکراوە و بەوەش کە پێش تۆ ڕەوانەکراوە (بۆ پێغەمبەران)! کەچی دەیانەوێت ڕووبکەنە زۆردارو جادووگەرو خوانەناسان تا دادوەریان لە نێواندا بکەن و چارەسەری کێشەکانیان بکەن، لەکاتێکدا بە ڕاستی فەرمانیان پێدراوە کە باوەڕیان بە (تاغوت) نەبێت، شەیتانیش دەیەوێت گومڕایان بکات بەگومڕاییەکی دوورو بێ سنوور.

وه ﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا ﴾

واتاكەی: نەخێر(وانی یە كە خۆیان بە باوەڕدار نیشان دەدەن) سوێند بە پەروەردگارت بڕوا دارنین تا تۆ نەكەنە دادوەر لەهەر ئاژاوە و دووبەرەكی یەكی نێوانیان دا لەپاشان هەست نەكەن لە دەرونیاندا بە هیچ بێزاری یەك لەو بڕیارەی تۆ داوتە و مل كەچ نەكەن بە مل كەچی یەكی تەواو

انجا دەفەرمووێ هەركەسێ هەر یاسایەك یان ڕا و بۆچونێك بخاتە پێش كتاب و یاسای خوا كە قورئانی پیرۆزە ئەوە ئەوكەسە كافرە و دەبێ كوشتاری لەگەڵ بكرێ هەتا دەگەڕێتەوە سەر شەرعی خوا و حوكم بەقورئان دەكا

.وە ئەوەش شتێكی ڕون و زانراوە و عوزر بە جەهلی بۆ ناهێنرێتەوە واتا بڵێین ئەم كەسە نەزانە و كافر نابێ

بۆیا هەموو كەسێك دەگرێتەوە لەهەر ئاستێبێ كەسەكە ئەگەر زانابێ یان نەزان دەسەڵات داربێ یان بێ دەسەڵات.

.شێخ محمود شاكر كە هەر لەو بنەماڵەیەیە لەسەر تەفسیری **الطبري** دەفەرمووێ هەندێك لە ئەهلی بیدعەی سەردەمی خۆمان ئەوەیان كردۆتە بیانو كە دەڵێن لە پارە و پول و عەرز و خانو ناموس ئەوە معامەلاتە شتێكی گرنگ نیە و عیبادەتی نیە ئەوە بۆت هەیە ئیش بەو جۆرە شتانە بكەی یان هەندێ لە قانونە كوفریەكان كە بڵێن دەبێ بەزۆر

ئیشی پێ بکرێ و حوکم ببەنەوە بۆ غەیری قورئان ئائەوە پشتکردنە لە حوکمی خوا وە ڕاکردنە لە حوکمی خوا وە بەپێشخستنی حوکمی کوفرە بەسەر حوکمی خوا.

وە ئەو ئیشە کوفرە و هیچ کەس گومانی لەوە نیە هەرکەس ئەو شتانە بڵێ و بیکا یان بانگەشەی بۆ بکا کافر دەبێ .

وە **شێخ عبدالرزاق عفیفي** ئەو زانایە زۆرێک لە شێخەکانی سعودیاش تەلەبەی ئەو بونە دەفەرمووێ:

ئەگەر کەسێک کاری پێ سپێردرا دەبێ بچێ پرسیار بکا بە عیلمەوە حوکم بکا لە نێوان خەڵک ئەگەرنا توشی عەزاب ئەبێ ئەگەر حوکم بە ئسلامیش بە نەفامیەوە

شێخ دەفەرمووێ ئیلا لەو خاڵەتە .کە کەسێک علم و زانستی هەبوو ڕازی بوو بە حوکم و شەرعی خوا و حوکمی پێی کرد بەڵام لەبەر هەوا و هەوەسێک یان لەبەر شتێک جار و بار لایدا لەو شەرعەی خوا لەبەر مەسڵەحەتێکی خۆی یان ڕەشوە لەو حاڵەتانە کە جار و با حوکمێکی پێچەوانەی قورئان و شەرع دەرکرد ئەوکات کافر نابێ بەو شەرتەی خۆی بەلاوە تاوانباربێ ئەوکات لە ئسلام دەرناچێ بەبەڵگەی حەدیثی پێغەمبەرﷺ

((، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : " الْقُضَاةُ ثَلَاثَةٌ : قَاضِيَانِ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ فِي الْجَنَّةِ ؛ رَجُلٌ قَضَى بِغَيْرِ الْحَقِّ فَعَلِمَ ذَاكَ فَذَاكَ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ لَا يَعْلَمُ فَأَهْلَكَ حُقُوقَ النَّاسِ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ قَضَى بِالْحَقِّ فَذَلِكَ فِي الْجَنَّةِ "))

واتا: له بورەیدەوە له باوکیەوە ڕەزای خوای لێبێ دەگێڕنەوە کە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی(قازیەکان سیانن دوانیان لە ئاگری دۆزەخدان یەکێکیان له بەهەشدایە ئەوەی لە ئاگری دۆزەخدایە ئەوەیە کە زانیویەتی کامە هەقە و زوڵم و ستەمی تێداکردوە و بەوشێوەیە حوکی نەکردوە ئەو قازیەش بە نەزانین حوکمی کردوە لەنێوان خەڵکدا مافی خەڵکی پێشێل کردوە ئەوە لە ئاگری دۆزەخ دایە ئەوەشیان کە لە بەهەشتدایە ئەوەیە کە زانیویەتی کامە هەقە و بەو شێوەیە حوکمی کردوە)

وە دەفەرمووێ : هەرکەسێک مسوڵمانبێ له پاشان حوکم و یاسایەک دەربکا لە سیستەمەکان بۆ خەڵک بۆ ئەوەی ئیشی پێبکەن وە بشزانێ ئەوە پێچەوانەی ئیسلامە ئەوە کافرە و لە ئیسلام دەردەچێ وە ئەوکەسەش کافر دەبێ کە ئەندام بێ لە لیژنەکەی وە ئەو کەسانەش کە بانگەشەی خەڵک دەکەن و فەرمان بە خەڵک دەکەن کە ئەبێ بەو یاسایانە ئیش بکەن ئەوە کافر دەبن و ئەوانە هەر هەمویان بەژدارن لەوەی کە وازیان لە حوکمی خوای گەورە هێناوە کە کافرێکی دەرچون لە ئسلام.

وە زانای گەورە **حمود بن عقلا لشعبي** دەفەرمووێ:-

هەر وەک ئەو کەسانەی حوکم بە یاسا دەستکردەکان دەکەن کافرن هەر وەک لە ڕابردوو باسم کردووە هەرکەسێک

یاساکەش دابنێ کافر چونکە بەو یاسا دانانە خۆی کردۆتە شەریک و هاوبەش لەگەڵ خوای تعالی

وە باس دەکات کە کەسێ حوکم بکات بە یاسا دەستکردەکان لە ڕویەک یان دوو ڕوو توشی کوفر دەبێ

لەڕووی یاسادانان ئەگەر یاساکە دابنێ وە لەڕوی حوکم کردنیش بە یاساکە هەردووکی کوفرە چی یاساکە خۆی دابینێ ئەوە خۆی کردۆتە شەریکی خوا وە ئەگەر ئیش بە یاسا دەستکردەکەش بکەی ئەوە کەسێکت کردۆتە شەریکی خوا.

کۆتا قسەی ئەم زانایە دەفەرمووێ:- ڕاستە زانایانی ئیسلام ئەگەر باسی حوکم نەکردن بە قورئان بکەن درێژی دەکەنەوە و تفاصیلی دەدەنێ دەڵێن کەسێک لەبەر هەوا و هەوەسێک یان لەبەر ڕەشوە یان لەبەر مەسڵەحەتێکی لە یەک دوو بڕگەدا حوکم بەقورئان نەکا کافر نابێ کوفری بچوکە لە ئیسلام نایباتە دەرەوە بەومەرجەی خۆشی بە تاوانبار بزانێ

بەڵام کاتێک دێنە سەر یاسا دەستکردەکان و قسەی لێ دەکەن جیاوازی ناکەنە بەین ئەوانەی بڵێن ئەوەی یاسا دەستکردەکەی داناوە ئایا بە حەڵاڵی ئەزانێ یان ئینکاری قورئان بکا یان بەرن لەبەر مەسڵەحەت و هەوا و هەوەسی وای کردوە بەڵکوو بە هەموو شێوەیەک کافرە و لە ئیسلام دەردەچێ.

وە وتەی **شێخ محمد بن صالح العثيمين** دەڵێ:-

ئەوانەی حوکم بە یاسا دەستکردەکان دەکەن وا ئەکەن خەڵک ئیشی پێ بکا وە واز لە قورئان و سونەت دێنن

ئائەوانە بڕوا دار نین

چونکە ئەوانە یەک یاسایان نەهێناوە یان لە یەک بڕگە فەرقی هەبێ لەگەڵ قورئان و سونەت یان لەبەر هەوا و هەوەسێک بەڵکوو هۆکار ئەوەیە کە کافریان دەکەین چونکە حوکمی خوایان گۆڕیوە بە بەدیلێک یاسایەکی دەستکردیان داناوە ئەوەندە بەسە بۆ کافربونیان

ئەوەیان داناوە بە دروست و ئەوە کوفرە هەتا ئەگەر نوێژ بکا و حەج بکا ڕۆژی بگرێ و خێر و خێرات بکا هەر کافر و بێدینن مادام وازیان هێنا لە یاسای

خوای پەروەردگار و ئیشیان بە یاسای دەستکرد کرد

﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا ﴾

واتاکەی: نەخێر(وانی یە کە خۆیان بە باوەڕدار نیشان دەدەن) سوێند بە پەروەردگارت بڕوا دارنین تا تۆ نەکەنە دادوەر لەهەر ئاژاوە و دووبەرەکی یەکی نێوانیان دا لەپاشان هەست نەکەن لە دەرونیاندا بە هیچ بێزاری یەک لەو بڕیارەی تۆ داوتە و مل کەچ نەکەن بە مل کەچی یەکی تەواو

دەڵێ براکەم ئەوەت لەلا سەیر نەبێ ئەگەر وتمان کەسێ شەریعەت و یاسای خوای گۆڕی بە قانونە دەستکردەکان بڵێین ئەگەر نوێژ و ڕۆژش بگرێ هەر کافر دەبێ ڕاستیەکەی خەر ئەوەیە .

وە شێخ **محمد حامد الفقيه** دەفەرمووێ :-

ئەوەش دەچێتە ژێر باڵی پێناسەی طاغوت مادام یاسای ئیسلام وازی لێ هێنرا زینا و ئارەق و ڕیبا و ئەو شتانە هەمووی لە یاسا دەستکردەکان حەڵاڵ سزای دەستکردی بۆ دانراوە جگە لە سزای بەپێی شەرع و قورئان کەواتە حەڵاڵ و حەرام کردن ئەوانەی کەوا یاسایەکەی دادەنێن ئەوانەی جێبەجێی دەکەن وە یاساکە خۆشی طاغوتە و کافرن وە ئەوانەی دایان ناوە و بڵاوی دەکەنەوە و دەڵێن با خەڵک ئیشی پێ بکەن ئەوانیش طاغوتن

وە هەر پەرتوک و نوسراوێکیش ئەگەر بێتو کەسەکە با بڵێ من مەبەستم خراپ نیە و دژایەتی قورئان ناکەم و ئەم قسانە مادام کتابەکە یان نوسراوەکەی یان بڕیارەکەی داوێتی پێچەوانەی قورئانە و خەڵکی بانگەشە دەکات بۆی ئیش بەو یاسایانە بکەن و ببێتە هۆی واز هێنان لە قورئان ئەوەش هەر طاغوت و کافرن و ئسلام نین ئەگەر خۆشی بە ئسلام دانێ .

وه **شێخ عبدالله بن جبرين** دەفەرمووێ:-

شێخ ابراهيم ال شيخ ئەو پياوه بەڕێزه كه مفتى سعوديا بوو دەفەرمێ زۆر سوربوه لەسەر نكۆڵى كردن و ئينكارى كردنى شته داهێنراو و بيدعەكان لەگەڵ ئەوەى ئەو قسەيەى كردويەتى كه **تحكم لالقوانين** ناميلكەيەكى بەهێزه له ئاسانترين و باشترين قسەكانه كه كردويەتى كه من له خزمەتى ئەو شێخەم دانيشتوم بينيومه كه چۆن ئينكارى شته بيدعه و داهێنراوەكانى كردوه كه پێچەوانەى شەرعن وه ئەوانەى كەوا ياسايەكيان دانابێ به پێچەوانەى شەرعى خوا ئەوه خۆى لەوان بێ بەرى كردوه و فەرموويەتى مرتەدن و له ئسلام هەڵگەڕاوەن چونكه ئەو ياسا دانەرانه تانه و سوكايەتيان به شەرع كردوه و سنور و ياسا شەرعيەكانيان پەک خستوه وه دەڵێن ئەوه وەحشى گەرێتيه كه كاتێک كەسێ بەناحەک بكوژى دەبێ بكوژرێتەوه و دەستى دز ببڕدرێ و يان ڕەجم كردنى زيناكار كه ئافرەت يان پياو هاوسەريان هەبێ

يان زينايان حەڵاڵ كردوه و دەڵێن ئاساييه ئەگەر پياو و ژن ڕازى بون هيچيان لەسەر نيه وه زۆر شتى تر كه ئەم ياسا طاغوتيه ئەو شتانەى هەمووى تێدايه

وه شێخ جبرين دەفەرمووێ قەت نەمزانيوه شێخ ابراهيم ال شيخ لەو قسەيەى پەشيمان بوبێتەوه چونكه كەسانێک هەن دەڵێن گوايه لەو قسه و وتانەى وتويەتى پەشيمان بۆتەوه وه ئاسانكارى كردبێ بۆ ئەو كەسانەى حوكم به قورئان ناكەن كه حوكم نەكردن به قورئان له سەره گەورەكانى طاغوته.

واخر دعوانا ان الحمدلله رب العالمين

له کۆتاییدا دەڵێم خوشک و براکانم با خەمێ له قیامەتی خۆمان بخۆین و به دین و عەقیدەی خۆمان بچینەوه و ئاگاداربین ئەم دینه چۆن وەر ئەگرین نەک هەر وەک ئەوەی له خەڵک بینیومانه و له هیچ شتێ ناگەڕێنەوه چونکه ئەم ئسلامه دوژمنی زۆره قەت لێ ناگەڕێن ئاوا به ئاسانی بێته بەردەسمان بۆیا عقیدەی زۆرمانیان تێکدا بەڵام با به خۆماندا بچینەوه و بزانین نەک غەڵەتێکمان هەبێ قیامەتمان له دەس بدەین و خەسارەتمەند بین له ئیستەوه بڕیار بده چیتر دەسەڵاتت خۆش نەوێ و ئەو یاسایانەی که به چاوت ئەیبینی ڕۆژانه ئا ئەوانه له جیاتی یاسای اللهتعالی ئیشی پێ ئەکرێ ئێمەش ئەگەر ئەو یاسایانه جێبەجێ بکەین ئەوه شەریکمان بۆ اللهتعالی بڕیار داوه ئەبێ ئاگاداربین یاسامان خۆش نەوێ و ڕقمان لێی بێ و هەوڵدەین یارمەتی ئەو کەسانه بدەین که ئەیانەوێ حوکمی اللهتعالی بگەڕێنەوه و حوکم به قورئان بکەن بەڵام داخی گرانم ئێستا کۆمەڵێ کەس له شوێنێ حوکمی ئسلام جێبەجێ بکەن و جیهاد لەگەڵ ئەو کەسانه بکەن که حوکم به قورئان ناکەن ئەو کۆمەڵه کەسه له تیرۆریست و ارهابی ناو دەبەن و هەموو دنیا دژیان ئەوەستن بۆیا هەڵ مەخەڵەتێن به اعلامی ڕاگەیاندن و تەلفیزۆن ان شاءالله با تۆبه بکەین ئەگەر ڕۆژێک حوکمان بردۆتەوه بۆلای دادگا و حوکمەکانی دەستکردی کوردستان یا هەر شوێنێک بەڕاستی شیرکی

گەورەمان بڕیار داوە بەو کارەمان یان ئەگەر یارمەتی ئەو کەسانەمان داوە کە حوکمی خوا دەگۆڕن بە سیلاح و چەک یان بە قسە یان بە دوعا ئەبێ تەوبە بکەین و دوعای ڕوخانیان لێ بکەین بۆ ئەوەی حوکمی خوا بگەڕێتەوە وە هیچ کەسێک بە ناوەی کوردایەتی و پارێزگاری کردن لە شەرەف و خاک هەڵنەخڵەتێ چونکە ئەو خاکەی خەڵک خۆی ئەدا بە کوشتا ئەوە خاکی کوفرە و حوکمی اللهتعالی تیا جێبەجێ ناکرێ

داواکارم لە الله عز وجل هیدایەتمان بدا بۆ ڕێگای حەق

امین